

A NOSA TERRA

IDEARIUM DAS IRMANDADES DA FALA

Redacción e Administración

Rúa Real, 36 - 1.º

A CRUÑA

Precios de Suscripción

Na Cruña, mes 40 céntimos. Fora, un ano
6 pesetas. América, un ano 8 pesetas.
PAGOS ADIANTADOS

ANO XII

1.º de Xaneiro de 1928

Núm. 244

AO DECORREL-OS DIAS

Na monotonía, que leva camiño de facerse endémica, dos días que vivimos atualmente chegamos unha vegada mais ao comenzo d'un novo ano. Verbas obrigadas, estereotipadas, hai para o día de hoxe. Para nós a seguridade de que no 1928 como no 1927 a laboura nosa continuará o seu curso hasta que poidamos definir a entrada do noso novo ano e a nosa nova vida. Que todos e cada un adiquen o seu pensamento e canta aitividade poidan a traballar pol-a Terra Nai no aninovo é o noso desexo con venturas e felicidades para a sagra comunidade.

N'outro lugar d'este número adicamos unhas liñas ao incendio do Instituto ourensán. Unha desgracia para Galicia que perdeu documentos valiosísimos da súa historia e libros con ela relacionados de gran intrés. Nos momentos autuás de rebusca do pasado para labourar pol-o porvir é mais de lamentar o que xá de sí constituie unha verdadeira desgracia. Que na parte que sexa posibre remediese axiña a sensibre perda.

O trunfo de Nóvoa Santos. Unha nova manifestación do verdadeiro xenio galego revelado en todol-os tempos particularmente con nomes esca-recidos e coleitivamente en feitos grandiosos que brilan na nosa historia. E

por moitas voltas que se lle dé a necesidade de emigración de Novoa Santos é un mal para Galicia cujos orixens hai que remediar. Voltar con mais amor os ollos á Terra, adentral-a no corazón, crear os orgaismos dos grandes pobos, para que os nosos grandes homes non emigren. A cidade ao xeito de Barcelona faisenos profundamente necesaria. Nóvoa Santos é bon galego e leva a Galicia, á verdadeira Galicia, dentro da alma.

— Coa aparición da «Historia Sintética de Galicia» de Ramón Villar Ponte o actual renacemento literario galego adquire un novo galardón e elementos de estudo que darán froitos para o galeguismo. A Síntesis Histórica de Villar Ponte e a Síntesis Xeográfica de Otero Pedrayo son os mais grandes pilares da nosa renascencia pol-o significado que teñen e o proselitismo que farán para a preocupación e amor pol-a Terra. O rexurdimento literario avanza cada día mais e xa véñense preparando novas obras de diversas materias e de gran valimento.

Continuar así e impulsar vigorosamente este rexurdir é a millor obra que podemos facer no ano que agora comenza.

TEMAS DO DÍA

Remato de leer por segunda vegada unha novela que xa non estará á moda mais que garda fondas esenzas de arte racial: «La Brière» de Alfonso de Chateaubriand. Din que xa morreu en parte a sinxeleza da terra enllamada, de mariñeiros e pescadores do baixo Loire bretón; que xa mórdiscada pol-o turismo aixiña será unha paisaxe decorativa. Non-o creio. Na Francia o esprito rexional alenta cada hora con mais forza. Por baixo das xeométricas coordenadas que trazan na carta os departamentos administrativos latexan fortes e outimistas os peitos das difrentes terras. A literatura, ó igoal qu'en total-as partes, sondeoulles a y-alma e xa están no camiño de adequirir persoa-idade vidal amolecendo a rexa dispoiceón dos decretos de París.

Inda en xentes de mais de meia cultura é corrente a teoría da uniformidade espirtoal da Francia. Certamente cavilando sobre a realidade podense sugar proveitosos ensinós. O apotegma París=Francia fai moito (en derradeiro analise endexamais) que non contén toda a verdade. Abonda c'unha pequena lembranza das primaveiras e outonos das letras francesas. N-ista obra redentora ten unha gran parte a xeografía cada hora mais levada ó estudo das unidás naturais de chán e raza.

Xa se pode dibuxar un mapa literario da terra gala. A carón de grandes nomes coma o de Barrés tan lorenés coma francés; cada *terroir* ten sua cadeira no Luxemburgo literario. Soilo úns poucos nomes. Boylesvé, a Turena; Margarida Andoux a Sologne ma-

lencóneca; o Limousin nos irmáns Tharaud; Rod e Henry Bordeaux a Savoia; os viñadores da Borgoña están en Gaston Roupnel; as Ardenas en Theuriet; a Frandres en Pierre Hamp; a Bretaña en Vedel, Savignon, Loti, Farrère. Sería doado e gostoso compretar a lista n'os posibre. E non son escearios de peisaxe procurados pol-os esquirtores pra dar coor local, novidade, ós asuntos, non é estratexia literaria. Son os difrentes acentos ós que dan vida a páxinas de segunda categoría.

Por certo que pensando n'isto lembrese a polémica xurdida arredor d'un dos libros mais fortes do ano. «La trahison des clerics» de Xulián Beuda. Unha obra qua gastou dez anos de pensamento e istromentaceón non é

froito de cada día. Beuda acusa os qu'il chama *clerics* (esquirtores, filósofos, moralistas, xente de poder espirtoal: n-unha verba) de guiar mal ós pobos ceibando n'eles as paixóns nazionalistas. Mais coido que nas páxinas esquirtas sinon con enteira xusticia c'unha fondura e outa arte polémica pouco acostumadas, de Beuda, soilo hai unha condeaceón relativa e mais ben dos falsos nazionalismos *politecos* que dos vidales. Pois ben sabe o autor que por riba (e no centro) de gregos e bárbaros erguense as puras torres d'unha *Civitas Dei* en cuias pedras traballaron e traballarán os mais escolleitos espiertos nazionalistas.

RAMÓN OTERO PEDRAYO.

VAIDADES ENCOL DO RECO

A matanza do porco por agora é o que preocupa a nosa xente. Cando algún veciño se lle ocorre non matar, todos o ollan con pena ¡probe! non che debe andar moi ben de cartos: é o que acostuman a decir.

Os homes cando se reunen, a conversa obrigada é falar do *reco do cura*, do *reco do xues*, e de quen fixo millor compra. O do crego deulle tantas libras d'unto; dis o Tiago que pasa a maior parte do tempo na casa do abade. Por outro lado o criado do cacique que non se quere ver vencido; aposta que o millor cocho é o do cacique, custoulle menos dez pesos e deulle mais unto.

Os matachís gábanse de matar cada un millor que o outro e tamén tein seus partidarios que discuten, si mata millor o Topas, o Políño ou o Chinto. Iles están acostumbrados a isa comedia anual onde menten a todos decíndolles que o millor reco é o que acaban de matar, e que en ningún lado comen uns chourizos tan bós, e tan ben feitos, gostan de traballar n'esta casa por que a dona é intelixente, limpa e sabe ben o que quere, non é como outras *que nunca están satisfeitas*.

As mulleres tein tamén suas vaidades ha

discusiós de quen é a millor mondongueira, quen ata mais de presa, quen tempera millor e quen sabe dispôr con mais maestría. As criadas na fonte discuten as libras d'unto e os chourizos que as donas fixeron, ocultando a verdade, pra mostrar que a matanza d'elas é millor qu'a das outras. As señoras non falan d'outra cousa, ocultando tamén a verdade dos pesos dos untos, dos xamós e das ducias de chourizos que lle saíron de cada porco. En meio de todas estas, ha algunhas *que tein vaidade, de non ter vaidade* d'isas cousas tan baixas. Isas son as novas ricas.

Tein orgullo en que lle proben os chourizos, e claro, ô comel-os están aprobadosísimos, mais cando vira as costas a dona d'eles, todas chiscan o olloalcontrando qu'os d'elas son muito millores, unha dis; tein moito pimento; outra, moito allo; outra, escabulliuselle a man no sal, e a ultema, o ouregan debe ser vello porque non se coñece, non estan ben atados, deixaronlle moito ar dentro.

Os homes tamenalcontran os que a muller d'el temperou millor qu'as dos outros ¡E que muller com-a qu'eu teño, é difícil d'atopar! Acostuman a decir.

Pra todas istas vaidades é preciso sacrificar o coitado do cocho que non fixo mal a ninguen sinon comer o que lle deron sen saber pr'o qué, hastra nas suas horas de roncar tería soños que lle mostraban a bondade d'aquela xente tratandoo tan ben *sen intres qu'el vise* porque cando quixese despercarse xa era tarde.

E pena matar e *comerll-os figados* a un

animal que acariciamos e vemos o ano inteiro con tanta humildade!

Asin son as persoas. Dan unha esmola de comida, sempre coa idea de terá sua recompensa.

CORONA GONZÁLEZ

Londrés, Nadal, 927.

¡SEMPRE O PRECONCEITO HISTÓRICO!

Un caso acaba de darse aquí en Río de Xaneiro entre o Dr. Martínez Vargas, Rector da Universidade de Barcelona e a colectividade galega d'esta capital que, pón ben as claras, como na Hespaña subsiste o preconceito histórico da inferioridade intelectual do pobo galego creado pol-o imperialismo castelán do século XV. E, o caso é o seguinte:

De regreso da Arxentina, detévese no Brasil uns días a Delegación médica hespañola ao Congreso Antituberculoso de Córdoba, xefiada pol-o sabio tisiólogo Dr. Ferrán,—da qual facía parte como unha das principais figuras o Dr. Martínez Vargas, nome de destaque na ciencia médica hespañola—a fin de aquí dar algunhas conferencias nos centros médicos de S. Paulo e Río de Janeiro.

Como ben se suporá a colonia hespañola esforzouse por facerlles grata a estancia n'esta capital á eses homes que tragian a estas repúblicas sulamericanas a voz da ciencia patria. E, entre outros homenaxes ofrecelles unha comida nun dos lugares máis pintorescos da cidade, habendo de sobremesa discursos, d'entre eles un muito eloquente do Dr. Martínez Vargas, en nome da Delegación.

De ese discurso patriótico cheio de imaxes e períodos altisonantes—un tanto ocós—merecen destacarse ás seguintes palabras.

«Precisamos—dixo con a sua franqueza aragonesa, referíndose á América—mostrar a estos países que España no solo puede

mandarles gallegos sinó también hombres de ciencia.»

Digamos, antes de mais nada, que a frase en sí é dunha xusteza ben dubidosa, pois por ela a sociedade hespañola divídese en dúas clases: unha a de homes de ciencia que nós ampliando o concepto chamaremos «intelectuaes»; a outra a de «gallegos». A primeira formada por unha pequena minoría constituída dos homes cultos. A segunda integrariia a grande maioría do pobo: menestraes, agricultores, industriaes, comerciantes, empregados públicos e particulares, artistas, etc.

Sendo así, a palabra «gallego» xa non designa ao que é natural de Galicia, non significa tampouco ordinario, sentido que os hespañoes e americanos lle dan empregando o ton despectivo, e aínda deixa de representar a todo hespañol, como comunmente é empregado o vocábulo en América, para pasar a denominar simplemente unha parte do pobo hespañol—os non intelectuaes.

Mais, aparte a infelicidade da frase, resalta nela o concepto aviltante en que somos tidos os galegos e é aquí onde queremos chegar.

Non achamos motivo de ofensa na frase, no que respeita ao orador, como algúns pretenden ver porque está por demais sabido que non tuvo nin é concebible en persoa medianamente educada que poidese ter a intención de ofender aos galegos, tanto mais que, a maioría dos que o escoitaban e lle ha-

bían preparado aquel homenaxe, eran galegos.

A cuestión non é de orden persoal, porque non é un, nin media ducia que así pensan e con os quaes debamos contender: é a maioría do pobo hespañol, e si queremos do ibéricamericano, aínda nas súas camadas superiores, e non é con arrufos que habemos de destruír o aviltamento do concepto que nelles predomina, sinón impéndolles o respecto que nos deben mercé da nosa dignidade racial.

Esta dignidade que se nos foi relaxando no espírito pol-a acción delectérica, longa e constante, da calumnia que contra nós asacou Castela, debemos formal-a reaxindo interiormente até convencérmolos de que ningún pobo ten cualidades superiores ao noso e que por tanto, ser galego antes que unha infelicidade debe ser motivo de xusto orgullo.

É cuestión de civismo en pró de cuia capacitación debemos continuar a campaña emprendida sen esmorecimentos, e pol-o con-

trario, con tanta intensidade canto as actuaes circunstancias o permitan.

Referímonos a ceiba que se fai na nosa terra, por que entre os emigrados a tarefa e pouco menos que imposible, xa pol-a dispersión dos individuos, xa pol-a acción absorbente do medio. Diráse que raro é o núcleo de emigrados galegos que non teña os seus centros ou asociacións menores, de carácter galego; mais o coñecimento real de tales xuntanzas nos leva a dúbida da súa acción galeguizadora, dándonos a impresión en xeneral, mais que de puntos de residencia á acción disolvente do medio, de templos onde, de vez en cando se ofician certos ritos en cuia liturxia ninguen crê. Resta a prensa, os órganos periodísticos das colectividades galegas: ésta cuando existe —aquí no Brasil non hai prensa galega— é mais de información que doutrinaria.

Por todas estas circunstancias, creemos que a preparación cívica do pobo galego debe ser feita na propia fonte da nacionalidade, si non queremos seguir escoitando de la-

Endexamais tivo Ourense un oito de Nidal tristeiro; sempre a lediza da festa veos azules no ceo inverniño mais fondo que o d'outros días. O d'iste ano foi mais que triste, tráxico e noxento. C'un noxo que se fará maior ó decorrer dos días.

Pois teremos que chorar sempre unha ausencia. Da Bibrioteca gardada na aza norte do Instituto surtía un calado consello, unha emoción inmorredoira que puña un latexar sereo nas horas da cidade. Na madrugada do oito derradeiro o incendio rachou a néboa nouturna e todo o día choveron sob'as rúas as cinzas de vinte e tantos mil volumes. Coma sobre a Lovaina bombardeada.

Inda a ciencia dos séculos XVI, XVII, XVIII e parte do XIX, (Teoloxía, Mística, Ascética, Patristeca, Dereito, Moral, Poesía, Filoloxía clásica, Erudición, Filosofía, Polémica), flamexón en poucas horas como unha palleira. Toda a apricación dilixente en xuntar libros dos nosos mosteiros: Oseira, Celanova, S. Estebo de Rivas do Sil, San Clodio, Montederrama, S. Francisco d'Ourense, Os Flórez e os Muratori, os Montfaucon e os Hugolino, os Borreiro e os Tostado, as Crónicas venerables, as Coleuceós de documentos, e con eles a Hestorea dos Santos, dos Mosteiros e das Vilas qu'allí s'ordeaban en sabias familias fidalgamente imprentadas, encoadernadas pra Eternidade xuntamente c'as Letras e Erudición galegas do dazanove e a incomparable coleuceón dos xornais d'Ourense.

A nómina sería ben longa. Entr'as tristuras da Galicia non é a mais pequena ista cruel perda das nosas bibliotecas. Hastra o esforzo individual dos patricios da cultura galega (Murguía, Fernández Alonso, e tantos outros) nin terá o premio de saber gardada pra sempre, na Terra, a querida coleuceón dos seus libros.

Que pol-o menos da tristura d'hoxe veña un ensiño forte e urxente.

bios de todos os Martínez Vargas, hespañoes ou non hespañoes a lenda da nosa inferioridade racial.

VICTOR M. BALBOA

Río de Janeiro, Novembro de 1927.

N. da R.—O señor Balboa remítenos o precedente artigo que con grande e íntima compiacencia publicamos.

Como se vé, aínda continúa, conceituándose de xeito rebaixante o honroso título de galego e vése tamén que son os hespañoles os que aínda continúan tercos e ñorantes

dándonos de cando en vez estas notas desgraciadas. Non nos importa mais que pol-o que teñen de sintomático e pol-o grande *cariño* que revelan. E pol-o mesmo intréstanos facel-os resaltar e dar a coscer. Pol-o demais Galicia e os galegos na hora presentemos xá un camiño trazado e por él imos.

Orgulosos de quen somos, a cabeza sempre outa, moi outa, e nos beizos o desprecio para éstas ofensas e a conmisericación para quenes estupidamente as profiren.

O noso agradecemento ao señor Balboa por nos comunicar o feito cousa que proba o seu elevado patriotismo.

FOLLAS NOVAS

HISTORIA SINTÉTICA DE GALICIA

POF RAMÓN VILLAR PONTE

Comenza a nos amosstrar a nova Editorial NÓS a súa aitividade imprentando libros galegos. Acaba de aparecer o primeiro. O feito xa en si é dino de grande loubanza e faino resaltar mais a calidade do libro que inaugura a tarefa.

Trátase nada menos que d'unha «Historia sintética de Galicia» por Ramón Villar Ponte.

Todo libro galego que aparece, agora vivimos uns istantes de grandiosa produción, é un motivo de ledicia fonda para quens pensamos no porvir da Galicia á base da cultura propia pero ademais no caso presente a ledicia ten que ser mais porque o libro de que falamos aparte de ser un libro mais é un libro cuia necesidade deixabase sentir na Galicia de xeito extraordinario. De total-as Historias publicadas deica d'agora non fican exemprares de fácil conquerimento. A de Murguía e a de Vicetto de extensión grande non estaban, ademais de terense esgotado, ao alcance de todos. O «Resume da Historia de Galicia» que fai anos publicara o inequescente Florencio Vaamonde está tamén esgotada e non era tampouco o libro que se precisaba.

Agora, n'iste precioso momento en que o galeguismo en total-as suas manifestacións rexurde maravillosamente era necesaria unha Historia de Galicia que estivera ao alcance de todos e que facilitara o coñecemento e estudos do que foi e representou Galicia en pasados tempos. Adeprender n'ela e identificarse con ela para sentirse orgullosos e ollar para o porvir.

Ramón Villar Ponte, conocido d'abondo nas letras galegas nas que ven traballando fai moitos anos, ven a nos ousequiar co libro que necesitábase, a cubrir a necesidade sentida. Un libro de mais 200 páxinas en letra miuda e mesta, equival a unhas 400 do xeito corrente, onde sintética pero craramente e d'abondo para un profundo coñecemento exprica a historia do noso pobo nas edades Prehistórica, Antiga, Meia e Moderna. Escrita ademais, o que é un novo mérito, de xeito ameno e interesante. Toda a nosa Historia adem'rabremente condensada n'un libro para lér a cotío e adeprender-o de memoria.

Un libro do carácter do que nos ocupa non require que se fale dos seus méritos literarios. E unha historia e como tal o necesario é que sexa real, completa e amena. Todo isto ó ten o libro de Villar Ponte que ademais leva un intresantísimo introito da maxis-

tral pruma de Vicente Risco. Leva tamén a xeito de colofón unhas liñas falando do rexurdimento da Galicia no fin do século pasado deica a hora presente. Como se vé á ollada esculcante de Ramón Villar Ponte non fuxiu nin o mais pequeno detalle e feito dino de figurar na nosa historia e de intrés para o desenrolo da vida de Galicia.

Pol-o que fica dito xa os nosos lectores decatáranse da crás de obra que acaba de vir a enrequeitar a nosa literatura. Pol-o seu significado e intrés e pol-o que representa o poder ter a man en todo momento unha completa Historia de Galicia será un libro que axiña esgotarase. Poucos libros como iste resultan tan necesarios,

A Ramón Villar Ponte que a escribiu e á Editorial NÓS que a imprimiu e pon á venda compre rendirlles un fermoso testimoño de agradecimento. Un e outra acaban de realizar unha obra que se pode calificar de ampramente patriótica.

Gracias ao seu esforzo e patriotismo contamos xa co libro que tan imprescindible víñase facendo. O libro onde atopamos en todo momento refrexado a grandeza e a realidade da vida de Galicia. Que ese esforzo véxase coroado como meresce coa axuda de todos en ben da Patria e como acicate para labours sucesivas. A «Historia sintética de Galicia» non pode fallar en ningún fogar galego para insiño de xeneracións presentes e futuras.

A TOLA DE SOBRÁN, de FRANCISCO PORTO REY.

Unha fermosísima comedia do gabado escritor arousán que fora representada fai algúns anos pero que non estaba divulgada como meresce. Fora estrenada pol-a «Escola dramática galega» da Irmandade cruñesa. Aquela institución de verdadeira lembranza gloriosa pol-a enorme labor que realizou pol-o desenrolo do teatro galego. Tiña a no seu poder a Irmandade e continuando a sua obra de divulgación galeguista a Editorial NÓS lanza a publicidade. Meritoria labor que meresce aprauso. Á «A Tola de Sobrán» seguirán outras, todas a precios reducidos para que estén ao alcance dos cadros de

decración que hai en Galicia e poidan levalas ao taboado.

A seguido publicamos o prólogo que para «A tola de Sobrán» fixo o noso querido irmán e mestre Antón Villar Ponte; por él verán os nosos lectores o que é a obra e o pensamento que inspira a publicación teatral que agora NÓS inicia.

O prólogo dí así:

A Editorial «NÓS», que ven resolver un serio problema na Galiza—o d'impedir que fiquen inéditas os bós libros escritos na doce lingua materna—con este volume que hoxe sai á luz da publicidade inicia uns propósitos tan dinos de loubanza como son os de termare d'imprentar, para que se non esmorezan no esquecemento, todas aquelas obras de teatro galego que se teñen levado á escena algunha vez, sin pasaren antes pol-o prelo, ou que pasaron pol-o prelo pro sin se repersentar, contidas en folletíns xa esgotados fai tempo.

«A Tola de Sobrán», que ofécese n'este volume, pertence ás da primeira categoría citada. Non s'imprentou en ningures, inda que estrenada na Cruña anos atrás, foi ouxeto de loubanzas dos xornaes e do público que a coñeceu d'aquela. Loubanzas moi xustas, de certo, xa que se trata d'unha peza de literatura escénica que si ceais é pouco hábil ás veces non que fai o que chamamos no argot teatral «manexo dos monecos», en troque posee verdadeiras beleza de léxico e inxenio axeitadas a unha fábula orixinal. Pouco habería con todo que arranxar n'ela para que puidera chamárselle, amén de boa obra literaria, excelente obra «teatralizada». Francisco Porto Rey, seu autor, probounos co «A Tola de Sobrán» como nol-o ten probado n'outros libros que é poeta e agudo literato, dino de sinceras gabanzas, capaz de luxir da vulgaridade valéndose das velaiñas ás d'unha requintada inspiración, para voar outo. Axíña vos convenceredes do que fica dito.

Mais non matinamos loubaremos n'estas liñas a obra de referencia. Ela terá de se loubare por si mesma. O ouxeto d'estas liñas é outro moi diferente: o de lles render unha xusta lembranza agarimosa a un feixe de rapaces da «Irmandade da Fala» da Cruña, que fai xa algúns anos, baixo a dirección de Fernando Osorio, orgaizaran un Conservatorio de Declamación Galego que tivo momentos moi felices, levando á escena comedias e dramas de Cabanillas, Lameiro, Chirión e Hermida, Lugo, Carré, López Abente, Comellas, San Lois Romero, Rodríguez Elías, Quintanilla, eisi como diversas obras portuguesas, e algunhas de Molière—«O Avarento»—, de Shakespeare—«As alegres comadres de Windsor»—, d'Strindberg—«O Pai»—, d'Aristófanes—«Lysisstrata»—, entre outras de sona universal traducidas á nosa lingua. Causa que compre dicir, para fixar este feito da historia da cultura enxebre diante dos ollos das xeneracións novas, e para que sepan os que agora toman posto d'honor nas fias do galeguismo, que na Cruña houbo antano un tencionamento de Teatro Intimo, levado a efecto, que xa tivera como precursora á Escola de Declamación Rexional, cuio prociro chamábase Iambrina, e que non somente na urbe herculina, senon fora d'ela—en Compostela, Ferrol, Lugo e outras vilas—actuou con risono éxito.

Sabido que ningún teatro, en ningures, xurdeu nin xurdirá por xermolo espontáneo. E o teatro galego, pol-o mesmo, inda ten moito camiño que percorrere para chegar á maturidade. Hoxe, emporiso, ceais conte xa con algunhas obras que poden emparellarse con outras de semellante xeito da antergra literatura escénica castelán. Con todo apenas saíu deica agora d'un abreite ategado d'esperanzas. Para ter o seu «medio día» cedo é pol-o d'hoxe. Mas imporáse andando o tempo, si l'emprestan atención e agarimos queenes deben d'emprestarillo e si logramos crear un cadro de declamación—pois esto parécenos fundamentalísimo— capaz de repersentar as nosas obras de xeito asisa'o. Cando sin termos actores xurden obras arreo ¿que non seria si os tivéremos n'algures? Este problema dos actores, para Cataluña inda hoxe pouco doado, mais difícil ha ser para nós, pol-a falla d'unha gran urbe. De contar a Galiza c'unha cidade com'a de Barcelona, o teatro galego—tédeo por seguro— na data actual ollariase vizoso.

Pesi-a todo, suas posibilidades de rexurdimento son moitísimas e compre que asin sexa, pensando no desenrolo que, hoxe conquireu o teatro na irmán Irlanda, a base de temas lexendarios e raciaes, e pensando tamén que a primeira traxedia que se fixo na Hespaña foi obra d'un galego—Bermúdez de Castro— e foi escrita en lingua galega.

ANTÓN VILLAR PONTE.

Lea vostede NÓS

PENSEMOS SERENAMENTE

Encol da Exposición do Libro Galego

Alguén co millor dos tencionamentos ceibou a idea de orgaizar unha Exposición do libro galego dirixida pol-o Seminario d'Estudos Galegos de Compostela. Refirímonos ó redactor-corresponsal do *Pueblo Gallego* de Vigo na cidade do Apóstol que é o que leva proposto somellante cousa en varios artigos, dinos de louba dende logo, pol-o nobre sentimento patriótico que vai ateigado n'eles.

Mais, nosoutros, témonos que mostrar en contra da dita iniciativa por razóns das que resulta ben doado decatarse, con só insinualas apenas.

O rexurdimento da prosa galega escomenzou aínda fai moi poucos anos, loitando nos primeiros tempos co'a falla d'editores para ofercela en volumes imprentados e co'a hostilidade tamén de moitos dos nosos propios conterráneos que cometían a parvada de coidal-a lingua patria como axeitadísima no verso, ou nos contos festivos e rústicos, pro non n'outra crás de literatura.

Inda é cedo, pois, para faguermos unha Exposición dos nosos libros; porque si ben resulta certo que xa se leva escrito moito en prosa enxebre, cáseque toda se contén en libros pequenos, que pol-o apretado das suas riolas de letra imprentada, mais aparencia teñen, na maoría, de folletos que verdadeiros libros. Non contamos tampouco cáseque con ningún volume feito con eleganza, realmente feituco. Pol-o mesmo, de se chegar á Exposición, as comparanzas d'ela co'a Catalana, deixaríannos cecais no ridículo. A propia Cataluña se non lanzou á empresa xurdia do certame dos seus libros, ata que a «Fundació Bernat Metge» sacou do prelo un bó número de volumes de literatura crásica, que é o mais serio que se fixo na Hespaña.

Pénsese, pois, moito n'isto para termar de non dare unha pegada en falso, que podería facernos moito mal. Non'os cegue a paixón, impidíndonos ollar a realidade de xeito craro e sereo.

Unha Exposición do Libro Galego, pol-o d'agora, de ningunha maneira. En troques, coidaríamos interesante que o Seminario d'Estudos Galegos xuntase cantos libros, folletos e revistas, bós e cativos, se teñan publicado ata hoxe escritos na nosa lingua. A tarefa, inda que non moi doada, tampouco é difícil. Esa colección completa, ou o mais completa posibel, tería de ser útil por moitos conceptos, e coidamos que compre facela axiña, pois logo o traballo d'intentalo resultaría moito maor.

A Exposición do libro virá despois. De seguirmos pol-o camiño que hoxe levamos, aló dentro d'unha dúcia d'anos a idea do corresponsal do *Pueblo Gallego* en Santiago, cecais peida xa callar a satisfacción de todos e para honra da nosa lingua renacente. Pol-o d'agora—repetimos—parécenos inda moi cedo. Pro se nos achamos trabucados—que non temos fachenda d'infalibéis—que falen encol do tema os nosos irmáns de mais outo prestixo.

Este número foi revisado pol-a censura

LECTURAS

VIRIATO, Edizón da Renascença Portuguesa'

A Renascença Portuguesa ven de publicar iste libro do alemán Adolf Schulten traducido ao portugués por Alfredo Ataide, con un prefacio do profesor Mendes Correa

Un estudo perfeito do nacemento vida e feitos do pastor-guerreiro galaico-portugués. Moi intresante todo él para o coñecemento d'este héroe popular gran guerreiro e bon patriota. Fai ben a Renascença en escrarecer a verdadeira patria de Viriato que outros historiadores téñense apropiado para sí. Viriato nasceu e tivo como teatro das suas guerras a parte Sul da Galicia e

Pida a NÓS

Real, 36-1.º

A CRUÑA

Historia Sintética de Galicia

por Ramón Villar Ponte 5 pesetas.

Dibuxos en Linoleum

por Xaime Prada 2'50.

Estebo

novela por Xosé Lesta Meis 3'50.

A Rosa de Cen Follas

poesías por Cabanillas 2'50.

**Margarida a da sorriso
d'aurora**

conto por Evaristo Correa Calderón 0'50.

A tola de Sobrán

comedia n'un acto por F. Porto Rey 0'80.

AXIÑA APARECERÁN

Pelerinaxes

por Ramón Otero Pedrayo.

Obras teatraes

por Antón Villar Ponte, Xavier Prado (Lameiro), López Abente, Suarez Picallo e outros.

A escadeira de Xacob

novela por Eduardo Blanco Amor.

O Mariscal

2.ª edición, por Ramón Cabanillas e Antón Villar Ponte.

Norte do Portugal, a parte do pobo irmán que ainda hoxe garda semellanza, casi igualdades con Galicia.

Agradecemos e todo o seu moito valor o exemplar que a Renascença tivo o ousequio de nos adicar.

PENEIRANDO

Na Cruña vaise facer unha nova Casa de Correios. Vai na misa que o desexo de facela é unha espranza cruñesa. Ao fin parece que vai ser un feito. Imos deixar a unha beira que vai ser instalada n'un lugar que non nos parece o máis axeitado e que a cantidade que n'ela vaise a invertir non dará para facer o que á capital de Galicia lle corresponde.

Pero ocúrresenos que Santander ten unha Casa de Correos que é de puro estilo montañés, León de caraiter netamente castelán e así outras. E despois do dito ténsenos que ccurrir tamén que a da Cruña debería ser tamén ergueita con arrego á arquitectura galega.

Brindamos a idea a quen corresponda anque dende logo desconfiados, a cousa non é para menos pois feitos anteriores cantan, de que se faga algo no senso que indicamos.

Como de nós non depende témonos que limitar a cumprir co noso deber e noso deber mandamos falar como falamos como consecuencia da nosa constante preocupación pol-as cousas que a Galicia e aos pobos galegos lle intresan.

* * *

Ainda no derradeiro número adicámoslle un Peneirando a «El Orzán» e hoxe vémonos obrigados a lle adicar outro. O xornal cruñés estanos saíndo arrán.

O outro día un tal «A» dectá un feixe de parvadas sin vir a conto falando do odio do nacionalismo galego hacia Castela. O señor «A», que non sabemos quen poida ser nin nos importa, se cadra creeu que descubría un novo Mediterráneo ao falar a estas alturas de semellantes cousas das que xá ninguén se preocupa. Fai varios anos ao comenzo do

nacionalismo galego foi un tema de autualidade que esgrimiron inconscientemente como arma de dous fíos os inimigos do nacionalismo mais xá entón fíxon perfectamente acrarado como para non meneallo.

Resucitar o tema resulta estúpido.

Hoxe ao nacionalismo galego intrésalle moi pouco Castela na forma que o tal «A» fala.

Si hai motivos ou non de odio e si Rosalía tivo ou non tivo razón nos seus versos memorábres xa está d'abondo debatido. «A» terá a súa opinión pero nós temos a nosa que non nos dá a gana de espricarlle. Hai outras cousas que nos preocupan mais. Pero non estaría de mais que se enterara de certas cousas como son un «Peneirando» do número anterior encol do xogo de poker e aínda n'este número do artigo do señor Balboa e moitas outras cousas que son detalles.

Bermúdez Peña no «Pueblo Gallego» díxolle algo do moito que se lle podería decir encol do tema mais non val a pena perder moito tempo n'estas cousas.

O tal «A» como da outra vegada Fernández Asís viven no limbo.

D'unha maneira completamente teórica tense falando a cotto do liberalismo. Que hai que facer ésto, que hai que facer o outro...

Ganas de perder o tempo e non facer nada.

Hai outras ideas de índole enteiramente liberal e democrática pero que se titulan d'outra maneira que por virtude do estado actual están tamén imposibilitadas de acción e mais emporiso na forma que poden, pouco ou moito, autuan e traballan.

O movemento demóstrase andando e non abonda con ser. Hai tamén que parecer.

Margarida, a da sorriso d'aurora

(Proseguimento)

—Douche a minha chouza, n-uma pena. Dareiche co tempo os anhos brancos e tenros, para tí jogar co-eles. Sei esconjuralo trono, pol-a medinzón da Santa Bárbara bendita. Non tenho medo aos lobos, Tenho un cán que é mais feró que eles. Tén uns olhos brilhantes como joias!

—¿E tes curazón?

—Quedóuseme irto n-uma noite de giada. Como non tinha calor de ninguén...

—Pois logo...

—E que a tua sorriso enfeitizome...

—¡Non pode ser!

Foise o Pastor tras da facenda, cantando uma cántiga do país, lonjana e malencólica. Margarida seguíuno coa mirada.

Cada día. Margarida ponhíase mais feiteira e fidalga, pero íanselhe facendo mais tristes os olhos.

—¿Qué tés, minha filha?

—Qué hei de ter minha mae?

—Cóntame ise segredo.

—É que penso que me vou quedar solteira.

—Non penses n-eso que já virá se ten de vir.

—¿Quén? Eu non sei o que deseeo..

N-isto chamaron á porta.

—¿Quén vae?

—¡Dénme un gotinho d'auga, que venho de longas terras!

Era un bohemio rapaz e garrido.

Baijou Margarida e déulhe a beber pol-a cunca.

El detívose a olhala.

Margarida perguntoulhe:

—¿I-él ven de moi longe, logo?

—Eu pasein por todol-os caminhos, levando a ledicia para os mais. Nas bodas eu canto versos nupciaes, nas festas familiares eu improviso os versos festivos, para os guerreiros que volven do trunfo fago epinicios sonoros, para os namorados fago serenadas de pasión, para as rapacinhas loiras sempre tenho a minha ofrenda lírica. Eu son o Poeta na vida. ¿Sabes que é ser Poeta? Son o caminhante o home triste que vae espalhando ledicia para os mais.

Calou entristurado.

—¿Pero para que falarche das minhas penas? Tí serás felis, i-eu venho a entristurarte. ¿Cómo te chamas tí?

—Margarida—e pújose colorejada de rubore, como uma rosa—¿E para que o quere saber?

—¡Para levar comigo o teu recordo!

O Poeta tinha a fronte crara, longos cabelos mouros, os olhos pretos e profundos e a sua vos cantaba.

—Margarida ¡Tés un nome belido! Vouche a decir un cantar, para tí somentes:

«Ben pouca cousa eu pedira:

Ledicia, sol e virtude

n-uma mulher que sorrira!»

—¿Magináchel-o tí?

—¡Saíu do meu curazón!

—¡Ai! ¿Tí téis curazón?—e pujéronselhe mais vermelhas as fazulas.

—Por télo son Poeta, ¡Encheme todo o peito! Non se pode vivir téndo curazón. É una doenza que ha que ocultare con vergonha. ¡Pobre d'aquél que ten curazón!

—Eu agardaba a alguén...

—Vóume logo...

—Agarda un instantinho ainda.

—Vóume. Somentes tenho curazón, i-é bèn pouca cousa para poderch'a ofercer. As mulheres aspirades a un príncipe, a un mercader ou a un pastor. Endejamais a un poeta. E un poeta tén tantos tesouros no peito! Quen seja a minha amada ten de seguire a minha vida errante por todol-ós países, ten de ser rica ou probe, según o seja eu. ¡S'eu tivera o ouro do Rei! Pero son un probe poeta pelegrino... Agora quijera ter algo divino para podercho ofercer. Houbéracho ofercido todo, a minha vida e os meus tesouros. ¡Tes una sorriso lumiosa!

—¡Ai de min! ¡Tí és a quen agardaba!

—Si son eu a quen agardas, ¿quéreste casar comigo?

Ela baixou a cabeza, e o Poeta déulhe uma aperta.

A velha que ouvira todo, baixou amodinho chegou até d'eles e díjolhe:

—Senhas benvido. Entrégoche uma margarida inocente e singela como as da campia.

Aos poucos días casáronse para sempre.

Pero velehí que caíu doente o Rei.

O Rei do País da Felicidade era un rei moi bó, moi velhinho e tinha as barbas brancas. Todol-os seus súbditos lhe querían muito.

Uma serán, arrodado dos seus cortesáns, decatouse de que non pensara en quén o ía a soceder.

Como ainda tinha siso, díjolhe aos que o arrodaban.

—Non tenho fillos nin sobrinhos, nin nada. O único filho que tinha desapareceume cando era neno. Quen m'ha de soceder?

Todos o miraron con cobiza, dicindo para o seu intre:

—¡Eu! ¡Eu! ¡Eu!

Como ninguén contestaba, dijo o Rei, que era moi cucó e moi pícaro.

—Como ninguén de vosco querería ser Rei...

Os cortesáns se rían con risa do coelho, dicindo:

—Boeno. Si. A verdá. Ja que voste quere...

—Como ninguén de vosco querería ser Rei... e como ninguén de vosco serviría para selo, vou nomear uma Rainha.

Pújose a falar en vos baixa co seu Copeiro Maor, que era en quén tinha mais fiducia.

As poucas horas andaba pol-a rua un pregoeiro:

«¡Tararí!»

A Sua Magestade o Rei—que Deus garde moitos anos—nomeará Rainha ao él morrer, a mulher do seu Reino que tenha a sorriso mais belida.

As que tenham mentes de sere nomeadas, deberán ire ao Pazo Reial, dende as dez da manhã, todos estes días.

¡«Tararí!»

O outro día o Pazo Reial estaba cheo de un fato de mulheres. todas querían ser Rainhas, e tirábanse dos cabelos umas ás outras.

Ao ouvir o pregoeiro, o Poeta díjolhe a Margarida:

—¿E porque non vas? Vai, mulher, vai. O Rei quere se divirtir, pero, quizabes...

Cando o Salón de Aitos do Pazo estaba cheo de mulheres, saíu o Rei e sentouse no seu trono, que era todo de prata; e díjolhes:

—Mandeivos vir, porque quero deixar sucesor enantes de morrer.

O único fillo, que, tinha roubáronmo fai moito tempo, cando era pequeninho. Vosou-tros sabedes que ofercín a metade do meu reino ao que m'o trouguera. Ja debeu morrer... e pújose moi triste.

Pois ben, Elígirase Rainha á que tenha a sorrisa mais belida.

¿Créredes que estou tolo? Pois ainda tenho siso.

A sorrisa e a mesma i alma que sal aos beizos. Quen tenha uma fermosa sorrisa terá uma raiosa alma.

E para gobernar o País da Felicidade abonda con ter uma linda alma.

Dijen.»

Diante d'un Tribunal de Doutores graves e barbados, escomezaron a pasar os centos de mulheres.

Umas vinhan ainda tsnadas da cocinha, pois non tiveran tempo siquer de se lavar a cara, e ao chegar insinhaban uns dentes amarelos.

Outras traguían o pelo revolto, e vinhan berrando.

Os doutores ao verlhes a cara, decíanlhes:

—Pode ir saíndo que ja a chamaremos.

Outras veces os Doutores, dicíanlhes:

—¡E vosté moi velha!

—¡Muitas gracias pol-a froll!

—Non é frol que é verdade. Vosté ten douscentos anos pol-o menos.

Estiveron pasando noite e día, durante dez días, total-as mulheres do Reino. Todas se crían as mais fermosas.

Os Doutores, de entre todas elas somentes arredaron cinco.

Uma tinha a Sorrisa d'ouro.

Outra, a Sorrisa d'esmeralde.

Outra, a Sorrisa d'orvalho.

Outra, a Sorrisa do rubí.

Outra, a Sorrisa d'Aurora, que era Margarida.

Cando se foron as mais, baixou o Rei do Cuarto, e pújose a miralas con detenimento. Despois de dar muitas voltas diante d'elas, dijo:

—Todas me gustan muito, pero esta me gusta mais. Esta será a Rainha do País da Felicidade.

Sinhalou a Margarida, e deulhe a mau. Despois levouna até a solaina do Pazo, que daba á rua mais principal, e amastrouna ao povo que estaba agardando.

O povo aledouse moitismo, porque todos querían ben a Margarida e porque ela se facía querer. Somentes algumas mulheres non foron conformes do todo.

Cando estaban na solaina, Margarida esvaiuse de emoción nos brazos do Rei.

Estoncias o Rei díjolle as outras escolheitas:

—Vosoutras seredes as suas azafatas.

Entre todas levárona ao leito, e mandaron a buscar ao Poeta. Ao chegar, quedouse moi sorprendido, pois non sabía nada.

Ao ver a Margarida desmaiada, bicouna na fronte, e díjolle:

—¡Esperta lus dos meus olhos!

O Rei, que andaba por alí, pújose a cavi-lar:

—¡Cómo se parez o Poeta ao fillo que perdín! Fáime lembrar de él. Parecen os mesmos olhos. Se vivira tería a mesma idade...

Foi cabo d'él e preguntoulhe:

—¿Onde nasciche, Poeta?

—Eu son un home sin patria. No sei onde nascín. Percorrín todo o mundo c'uma caravana de gitanos. Agora venho da India, da Persia, da Rusia, da Hungría, da Italia...

Estoncias a Boa Fada que recolhera a Margarida, foi e díjolle ao ouvido:

—Senhor Rei, non se esqueza de que seu fillo tinha no peito, un trébole de catro folhas...

—¡Ai, e verdade!

Foise junto do Poeta e preguntoulhe:

—¿Tés alguma sinhal no peito?

—Tenho sobor do meu curazón un rojo trébole de catro folhas. Eu fun sempre o mensajeiro da Felicidade...

Aquel día houbo festas e iluminaciós no Pazo Real, e tres anos despois o Rei velhinho jogaba nos jardís reás c'un neto que ainda non se tinha ben.

EVARISTO CORREA CALDERÓN.